

Аспекти сексуальної поведінки є сполученими з невротичним функціонуванням особистості й інфляцією сексуальності на поведінковому рівні.

4. У ході соціалізації гендерно-рольової поведінки дівчат з континуально-альтернативною статеворольовою моделлю спостерігається фіксація на фігурі матері, яку коновано якостями недосяжності та високої автономності.

Перспектива подальших досліджень полягає у розширенні кола психологічних чинників, які беруть участь у процесі гендерного розвитку особистості дівчат у сучасному культурному просторі.

Список використаних джерел

1. Гендерная психология и направления ее развития: Практикум по гендерной психологии / Под ред. И. С. Клещиной. – СПб., 2003. – 496 с.
2. Gender psychology and direction of its development: Workshop on gender psychology / Ed. by I. S. Klyocina // SPb., 2003. – 496 p.
3. Курамшев А. В. Гендерная социализация / А. В. Курамшев // Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Серия Социальные науки. Вып. 1(3). – Н. Новгород : Изд-во ННГУ, 2004. – С. 190–197.
4. Kuramshev A. V. Gender socialization / A. V. Kuramshev // Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo. Seriya: Socialnye nauki. – Vol. 1(3). – N. Novgorod : Izd-vo NNGU, 2004. – P. 190–197.
5. Берн Ш. Гендерная психология. Законы мужского и женского поведения / Ш. Берн. – СПб. : Прайм-Еврознак, 2007. – 320 с.
6. Bern S. H. Gender Psychology. Laws of male and female behavior / S. H. Bern. – SPb. : Praym-Evroznak, 2007. – 320 p.
7. Кон И. С. Ребенок и общество: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по психологическим и педагогическим специальностям / И. С. Кон. – М. : Изд. центр "Академия", 2003. – 336 с.
8. Kon I. S. The child and society: a textbook for university students enrolled in the psychological and pedagogical specialties / I. S. Kon. – M. : Izd. Centr "Akademiya", 2003. – 336 p.
9. Дикевиш Л. Л. Гендерная психология: учебно-методическое пособие / Л. Л. Дикевиш. – Смоленск: СГУ, 2008. – 18 с.
10. Dikevich L. L. Gender Psychology: teaching aid / L. L. Dikevich. – Smolensk : Sgu, 2008. – 18 p.
11. Берн С. Л. The measurement of psychological androgyny / S. L. Bem // Journal of Consulting and Clinical Psychology. – 1974. – 42(2). – P. 155–162.
12. Кочарян А. С. Метод исследования структурной организации полоролевой сферы личности / А. С. Кочарян, Е. В. Фролова, Н. В. Дармостук // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Психологія. – 2010. – № 857. – Вип. 42. – С. 78–85.
13. Kocharyan A. S. The research method of structural organization of the scope of sex-role identity / A. S. Kocharyan, E. V. Frolova, N. V. Darmostuk // Visnik Kharkivskogo nacionalnogo universitetu imeni V. N. Karazina. Seriya psichologiya. – 2010. – № 857. – Iss. 42. – P. 78–85.
14. Кочарян А. С. Личность и половая роль (симптомокомплекс маскулинности/фемининности в норме и патологии) / А. С. Кочарян. – Харьков : Основа, 1996. – 176 с.
15. Kocharyan A. S. The identity and sex role (syndrome of masculinity / femininity in norma and pathology) / A. S. Kocharyan. – Kharkov : Osnova, 1996. – 176 p.
16. Опросник ADOR "Подростки о родителях" – Материал Psylab.info – Энциклопедия психодиагностики / Электронный ресурс. Режим доступа: http://psylab.info/Опросник_%22Подростки_о_родителях%22.
17. Questionnaire ADOR "Teens of parents". – Material psylab.info. – Encyclopedia of psychodiagnostics / Electronic resource. Access mode: http://psylab.info/oprosnik_%22podrostki_o_roditel'ax%22.

Надійшла до редколегії 25.10.14

С. Поспелова, преподаватель

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Харьков

СОЦИАЛИЗАЦИОННЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГЕНДЕРНО-РОЛЕВОГО ПОВЕДЕНИЯ ДЕВУШЕК

В работе рассматривается проблема гендерной социализации девушек при различных типологических вариантах полоролевой структуры личности. В исследовании приняли участие 145 девушек в возрасте 19–22 лет, из которых были сформированы три группы на основе определения структурной модели полоролевой сферы. В результате проведенного исследования было показано с помощью каких механизмов происходила социализация гендерно-ролевого поведения девушек с андрогинной, континуально-адьюнктивной и континуально-альтернативной полоролевыми моделями, и обозначены основные проблемы гендерного развития личности в современных условиях.

Ключевые слова: полоролевая идентичность, гендерная социализация, полоролевая модель.

S. Pospelova, lecturer

V. N. Karazin National University of Kharkiv, Kharkiv

SOCIALIZATION FACTORS GENDER-ROLE BEHAVIOR FORMING AT GIRLS

The problem of girl's gender socialization with different typological variations gender role personality structure is considered in the article. The study involved 145 girls 19–22 years old, of which three groups were formed based on the sex-role sphere structural model determination. The study has been shown mechanisms occurred gender-role behavior socialization of girls with androgynous, continuum-adjunctive and continuum-alternative sex-role models, and marked images the main problems in personalities' gender development in modern situation.

Keywords: sex-role identity, gender socialization, sex-role model.

УДК 159.923.2

В. Рибалка, д-р психол. наук, проф.

Институт педагогической и образовательной науки НАПН Украины, Київ

ГЕНЕРАЦИЙНИЙ ФАКТОР У СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ТА ФОРМУВАННІ ДУХОВНОЇ ЄДНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

У статті наводяться дані про дослідження ролі генераційного фактору у соціалізації особистості та у формуванні духовної єдності суспільства, визначення цього фактору, характеристика поняття покоління, класифікація поколінь, розглядаються місія кожного з поколінь, типи диференціації поколінь, психологічні чинники генераційного руху особистості залежно від її спрямованості, інтелекту, темпераменту, приклади організації гармонійного співіснування та співпраці поколінь при вирішенні глобальних та історичних проектів. Формулюються нагальні питання подальшого вивчення і використання генераційного фактору для покращення соціалізації особистості та зміцнення духовної єдності різноманітних поколінь суспільства.

Ключові слова: генераційний фактор, соціалізація особистості нового покоління, духовна єдність поколінь, класифікація поколінь, місія поколінь, диференціація поколінь, потік поколінь.

Проблема впливу генераційного фактору у соціалізації особистості та духовній інтеграції, взаємодії поколінь, у культурно-історичному розвитку суспільства постає як вкрай актуальна для наукової психології та системи освіти з ряду причин.

По-перше, порівняльний аналіз ступеня розвинутості, неперервності реальних міжпоколінних зв'язків в Україні з таким самим в інших країнах, приміром, Японії, США, Великій Британії, країнах Арабського Сходу тощо,

свідчить про вкрай незадовільний, значною мірою розірваний їх стан у нас.

По-друге, відповідні дослідження вже декілька десятиліть інтенсивно здійснюються в американській та європейській науці, сприяючи зміцненню суспільства і кращому використанню генераційних ресурсів у суспільних процесах, зокрема у бізнесі. Слід згадати опубліковану ще 1991 р. книгу Н. Хоуа та В. Штрауса "Покоління", в якій викладена оригінальна теорія поколінь, а також су-

часні європейські дослідження у сфері освіти дорослих, хоча вони стосуються і всіх інших вікових періодів, проблеми руху, солідарності поколінь, міжпоколінного навчання тощо. В російській соціології і психології також проводяться дослідження подібних проблем, зокрема стосунків між поколіннями "батьків" і "дітей", радянським, перехідним та пострадянським поколіннями тощо.

По-третє, у вітчизняній психології були початкові спроби звернення до проблеми духовного потенціалу поколінь та його кращої передачі, приміром, від покоління похилого віку до зрілого, молодого й юного покоління (мова йде про так звану провідну генеративну діяльність похилих людей), але ці дослідження не мали свого помітного продовження і розвою.

По-четверте, в консультативній і психотерапевтичній практиці все частіше зустрічаються проблеми взаємостосунків між поколіннями, але їх розв'язання гальмується відсутністю належної концептуальної бази, тобто відповідних категорій і понять, через що ці проблеми важко ідентифікувати й ефективно вирішувати.

Й по-п'яте, все ж такі існує але ще недостатньо оцінений українським суспільством і системою освіти цікавий позитивний практичний досвід вирішення вказаних генераційних проблем у психопедагогіці, у керівництві науковими і педагогічними колективами, прикладом чого є філософія, психологія і педагогіка Добра, Краси, Істини, Свободи, Творчості й Справедливості академіка І. А. Зязюна [1].

Якщо звернути увагу на саме визначення поняття генерації (що означає *покоління; породження, відтворення, виробництво* – див. [4], а саме поняття покоління тлумачиться як *група людей, близьких за віком (що одночасно живуть) й об'єднаних загальною діяльністю*), то вже в ньому містяться оригінальні вихідні ідеї, важливі для вивчення і використання цього явища у соціальній психології та педагогіці. Завдяки цьому поняттю відображається, зокрема той важливий факт, що водночас, в один історичний момент чи певний період життя людської популяції та суспільства починається і здійснюється життєвий шлях тисяч, якщо не мільйонів особистостей, а не однієї тільки особистості, що специфічно визначає більш менш тотожну соціальну ситуацію їх (її) розвитку та самоактуалізації. І цей генераційний процес "породження, відтворення та виробництва" поколінь і відповідних до них епох відбувається неперервно, набуваючи своїх специфічних ознак, пов'язаних зі збереженням кращого та оновленням існуючого суспільного і цивілізаційного досвіду – відповідно до цього здійснюється соціально-економічний та науково-технічний прогрес людства тощо. При цьому поняття покоління не протиставляється, а збагачує поняття вікової та соціальної групи, суспільства й цивілізації.

Ця обставина дозволяє по-новому подивитися, зокрема на соціально-генераційні передумови й чинники розвитку, соціалізації особистості, що полягають передусім у найбільш актуалізованих у суспільстві та найближчому оточенні дитини, безпосередніх та опосередкованих **суспільних генераційних очікуваннях та стимулах** з боку представників старших поколінь щодо розвитку певних здібностей і обдарувань у молодших дитячих поколіннях. Мова йде про прийнятні молодим і дорослим поколіннями соціальні перспективи рольового, громадянського, професійного, життєвого становлення покоління учнів, завдяки чому діти вибірково концентрують (а не розпорошують) потенційні можливості свого розвитку, навчання і виховання, самонавчання і самовиховання у вибірковій сукупності здібностей до певної діяльності, поведінки, занять. Інакше кажучи, юне покоління значною мірою має здійснювати самотворення своєї особистості у певному напрямі, за певним зразком, що задається старшими поколіннями і тією чи іншою мірою приймається молодшим.

Якщо цей процес соціального очікування й спрямування з боку старших поколінь суспільства, що виявляється, зокрема у змісті спілкування, прогнозуванні, орієнтуванні, програмуванні освіти, підйомі, схваленні, піднесенні (коли до того ж працюють організовані старшими поколіннями соціальні "ліфти" та "кари" для "доставки" підростаючих поколінь дітей і юнаків на відповідні змісту і процесу розвитку їх здібностей вертикальні рівні та горизонтальні адреси найкращої для них і суспільства професійно-рольової самоактуалізації тощо), поєднується з власними психосоціальними **домаганнями** дитини і спирається на правильне використання нею власних індивідуально-особистісних передумов, потенціалів та участі у створенні духовних і матеріальних цінностей, тоді і відбувається інтенсивний розвиток особистості дитини, здійснюються творчі, продуктивні, особистісно-інноваційні її трансформації.

В європейській науці вже давно відомі, а в останні роки розгортаються нові дослідження проблем міжпоколінної взаємодії між людьми, що суттєво конкретизує загальний соціальний фактор впливу на розвиток особистості в учнівської молоді й механізми духовної інтеграції суспільства. Саме це мав на увазі ще Гегель, коли говорив про народний дух як про умову єдності існуючих і народжуваних поколінь. З цієї точки зору і важливо брати до уваги так званий **генераційний** (власне поколінний і міжпоколінний) фактор, пов'язаний із наступністю поколінь, місією кожного покоління та взаємодією між ними, оптимальною передачею певної ціннісної духовної естафети від попередніх до наступних поколінь. У зв'язку з останнім, ми пропонуємо розглядати розвиток особистості в контексті її переходу від одного поколінного статусу до іншого та її взаємодії в процесі генераційного сорозвитку з різними поколіннями, що утворює сприятливі специфічні умови для формування й актуалізації впродовж життя соціальних і не тільки здібностей особистості.

Генераційний фактор визначає певну організацію суспільства, що особливо виявляється в системі освіти, зокрема у чіткій покласній організації поетапного навчання послідовно змінюючих одне одного поколінь учнів. Теж саме можна сказати про генераційну ротацію кадрів в управлінні, на виробництві, в армії, про врахування стажу роботи, про пенсійне забезпечення тощо. Тому слід краще усвідомлювати картину генераційної організації суспільства, показники такої організації. Так, приміром, можна припустити наявність специфічних проявів активності особистості на трьох головних і загальних поколінних стадіях життєвого шляху однієї людини – **інтрагенераційній** (коли зростаюча дитяча, підліткова, юна особистість в перші приблизно 20-25 років життя переважно вбирає, засвоює, асимілює досвід попередніх, старших поколінь у дитинстві, підлітковому та юнацькому віці), **інтергенераційній** (на якій відбувається обмін набутим досвідом та взаємодія між молодістю, зрілою особистістю та іншими сучасними для неї поколіннями в процесі спільного генерування цінностей життя – що умовно охоплює період з 21-26 до 40-50 років) та **екстрагенераційній** (коли особистість похилого і старечого віку у віковий період орієнтовно з 41-51 до 61-75 років переважно намагається передати власний досвід майбутнім поколінням) стадіях.

При цьому слід враховувати саме поліособистісний контекст переходу від одного покоління до іншого, коли відбувається міжособистісний обмін їх досвідом. Очевидно, що на цих генераційних стадіях цілісного вікового розвитку діють свої специфічні мотиви і сенси діяльності особистості та розвиваються відповідні до них здібності. Звичайно, що виникає новий предмет для психопедагогіки особистості – сенс, мотивація, зміст і методи підготовки вказаних поколінь до взаємної під-

тримки інтрагенеративних, інтергенеративних та екстрагенеративних процесів у солідарній взаємодії з метою породження, відтворення, виробництва і самоактуалізації нових поколінь особистостей.

Поряд із **соціально-генераційними, слід виділяти й індивідуально-генераційні аспекти руху** особистості у просторі і часі життя потоку поколінь, які не просто взаємодіють, але можуть по-різному (позитивно чи негативно) впливати одне на одне в різних соціальних та індивідуальних умовах. Торкнемося лише деяких аспектів цієї проблеми, які ще не знайшли свого висвітлення, але мають бути враховані соціальною психологією, психопедагогікою особистості. Так, якщо аналізувати не тільки психосоціальні і комунікативні властивості особистості, а, приміром, також **психосоматичні і психофізіологічні**, то виявляється, що для представників рухливих й енергетичних холероїдного і сангвіноїдного типів темпераменту властива переважача спрямованість у майбутнє, тоді як у представників повільних меланхолічного і флегматоїдного типів превалює орієнтація у минуле [5].

Холероїди і сангвіноїди можуть випереджати меланхоліків і флегматоїдів за спрямованістю у майбутнє та за швидкістю активності на один-два роки і тим самим природно "заходити" у наступні покоління. До речі, дітей з цими типами темпераменту можна віддавати раніше у школу на ті ж один-два роки раніше, ніж меланхоліків і флегматоїдів, які повільніші і спрямовані переважно у минуле. Зрозуміло, що таке психофізіологічне генераційне випередження холероїдами і сангвіноїдами меланхоліків та флегматоїдів може сприйматися як прояв їх обдарованості в межах одного з ними "вікового покоління".

Маючи різні природні анатомо-фізіологічні передумови становлення особистості, діти в процесі соціалізації можуть по-різному вступати у взаємодію з навколишніми поколіннями, по-різному оволодівати досягненнями попередніх поколінь людства. Розвиток особистості відбувається в такому разі у своєрідній ретрогенераційній діяльності, яка керується системою скритих регенераційних мотивів, притаманних даній особистості. Випередження чи відставання від свого "вікового покоління", а через це і позиція відносно цього покоління притаманні також інтелектуально обдарованим чи розумово відсталим дітям, які можуть порушувати заданий ним школою "класний" генераційний порядок розвитку учнів.

Про перших, якщо вони з часом переходять у контингент талановитих і своїми досягненнями випереджають свій час і своє покоління, можна говорити як про прогенераційний феномен, а про других, якщо вони відстають від свого покоління – як про ретрогенераційний варіант поколінного руху особистості. Існування прогенеративів, генеративів і ретрогенеративів – реальне, але не очевидне, проблема не явище генераційного процесу, з яким слід рахуватися шкільним психологам і педагогам. Воно звичайно розв'язується або "перескакуванням" через класи, або повторним опануванням одного і того ж класу учнями з відповідною успішністю навчання, або організацією спеціалізованого чи спеціального навчання. Існують також особи, належність яких до якогось із поколінь важко встановити – саме таких називають дегенератами.

Одним із важливих моментів даної проблеми є генераційна організація суспільства, яка має, на наш погляд, передусім популяційно-еволюційний, соціально-історичний та особистісно-біографічний аспекти. Перший, популяційно-еволюційний аспект пов'язаний із біологічними та фізіологічними параметрами народження і життя людини і людської популяції.

Одним із таких параметрів є часовий цикл існування кожного з трьох головних поколінь, які проходить конкретно одна людина і який дорівнює приблизно 20-25 рокам. Впродовж вказаних раніше трьох поколінних фаз життя

одного індивіда реалізуються біологічні місії його власного життя: а) народження, дозрівання і відтворення людського у собі; б) зародження, виховання, "виробництво" покоління власних дітей і в) допомога в породженні і становленні дітей своїх дітей. Мова йде про дозріваючий, зрілий і похилий поколінний статус, на яких людина до 20-25 років набуває всіх головних атрибутів виду *homo sapiens*, впродовж 20 (25) – 40 (50) років створює сім'ю і народжує потомство першої черги і далі на протязі 40 (50) – 60 (75) років сприяє підйому потомства другої черги і т. д. Говорячи про одну особу, ми не маємо абстрагуватися від тієї обставини, що в популяційному плані відбувається неперервна масова статева, гендерна, сімейна, родова, видова генеративна активність багатьох її членів, що потребує свого комплексного наукового вивчення. До цього класу примикають вікові покоління (новонароджені, дошкільники, школярі, юнаки, молоді, дорослі, похилі, старечі тощо покоління).

В соціально-історичному плані можна послатися на класифікацію, яка запропонована творцями теорії поколінь Н. Хоувом і В. Штраусом у 1991 р. Це наступні шість поколінь XX і початку XXI ст. з циклом приблизно 20 років, охарактеризованих через притаманні їм цінності, історичні події за їх провідною участю та типові ознаки:

1-е покоління, "переможців" (1900-1923 pp.), названих також генераційним типом "**осінь**".

2-е покоління, "мовчазне" (1923-1943 pp.) – генераційний тип "**зима**".

3-е покоління, "бебі-бумерів" (1943-1963 pp.) – генераційний тип "**весна**".

4-е покоління, "невідоме" X (1963-1983 pp.) – генераційний тип "**літо**".

5-е покоління, Y (1983-2003 pp.) – генераційний тип "**зима**" (покоління Сіті, Міленіуму, NEXT).

6-е покоління, Z (2003-2023 pp.) – **поки що невідомий** генераційний тип.

Цікаво те, що дані теорії поколінь знайшли своє інноваційне використання у політичних рішеннях щодо гармонізації суспільних процесів і підвищенні ефективності бізнесу [8].

Разом з популяційно-еволюційним і соціально-історичним, ми виділяємо також клас особистісно-біографічних поколінь з атрибутами, що визначені їх особистими трудовими, професійними внесками у прогрес суспільства. Це наукові, інноваційні, творчі, технологічні, династичні, робітничі, мистецькі, культурні, духовні, політичні тощо покоління з різновіковими часовими межами і місіями. При цьому особистісно-біографічні покоління можуть бути представлені як одноосібно, так і колективно, скажімо, у вигляді наукових шкіл (математиків, фізиків, психологів і педагогів) або родинних династій (приміром – музична родина Бахів або відомі царські династії у сучасних демократичних країнах, зокрема Британії), але кожного разу в центрі і на чолі такого покоління стоїть талановита творча особистість, що забезпечує створення яскравої епохи у житті суспільства. Прикладом такої епохи є та, що створена видатним філософом, психологом і педагогом – акад. І. А. Зязюном (1938–2014).

Дослідження генераційного фактору відкриває нові можливості для оптимізації процесів соціалізації особистості і духовної інтеграції суспільства. Як виявилось, повторимо це, знання закономірностей життя, взаємодії і творчої, інноваційної і продуктивної місії поколінь має конкретне практичне значення для оптимізації суспільних, політичних, економічних процесів, зокрема для покращення комерційної діяльності [6; 8].

Поряд із перерахованими вище, в межах розроблюваного нами особистісно-генераційного підходу може бути поставлений ряд інших питань.

1. Це передусім питання полігенераційності суспільства, за якої особистість оточує водночас безліч поколінь.

Так, якщо, приміром, послідовно зменшувати умовні часові межі покоління приблизно з 20-25 традиційних років (це макропокоління) до 10 років (умовне мініпокоління) та до 1 року і менше (мікропокоління – його межею є скажімо річний цикл життя однієї особистості), то проблема диференціації генераційності надзвичайно ускладнюється. Цікавим може бути варіант диференціації поколінь, який співпадає з віковою періодизацією розвитку особистості та з її акмеологічним проявом.

2. Це питання вікового переходу, індивідуального руху особистості в процесі життя із одного покоління в інше, її генераційна переідентифікація і поступове набуття наступного поколінного статусу з певними наслідками для розвитку особистості.

3. Це правильне і толерантне ставлення особистості до представників різних, минулих і наступних, поколінь, враховуючи, що вона сама має невпинно й обов'язково (свідомо чи несвідомо) мусить пройти і набутти впродовж життєвого шляху певні поколінні статуси з різними місіями.

4. Це питання співвідношення генераційних процесів із віковими та гендерними процесами, адже, приміром, чоловічі і жіночі покоління теж мають свою специфіку і норми сумісності, зокрема у шлюбі.

5. Це питання про прямі і зворотні зв'язки між поколіннями - з врахуванням їх складу, вікових особливостей, генераційних норм і традицій, динаміки змін, специфіки генераційних сполучень і розпадів, узгодження і протистояння, "війни і миру", честі та гідності [3], духовності та етичних стосунків між поколіннями [2] тощо.

6. Це питання про розвиток вже в учнівській молоді особливих генераційних здібностей, про корекцію програм навчання у школі, в яких має передбачатися формування адекватних генераційних установок, знань, умінь, навичок, належного емоційного фону здійснення розвивально-генераційної міжособистісної взаємодії молоді з різними поколіннями, що має враховувати також етнічні, культурні та субкультурні їх особливості.

7. Це важливе питання аналізу сумарної проміжних міжпоколінних внесків у вирішення загальних неперервних проєктів людства, час розв'язання яких перевищує активний продуктивний період життя одного покоління і потребує об'єднання зусиль низки поколінь. До таких проєктів відносяться ряд соціальних, політичних, економічних, глобальних наукових, власне освітніх тощо понадпроєктів. В цьому плані існує проблема міжпоколінного розподілу праці цивілізації при вирішенні цих проєктів, з чого випливає ряд етичних, в цілому –

духовних проблем. Людській цивілізації більш вигідна духовна єдність поколінь, ніж їх протистояння одне одному. Власне досвід розвинутих держав (і регрес бідних країн) красномовно свідчить саме про це... При цьому слід враховувати особливі еволюційні, історичні та біографічні умови існування тих чи інших поколінь і чинники їх помилкової чи успішної місії, що має визивати розуміння, прощення, вдячність, толерантність до них...

Отже, перед системою освіти постає непроста проблема формування духовної єдності різних поколінь, з яких складається суспільство. А тому доцільною є постановка питання розробки змістовного особистісно-генераційного підходу до цієї проблеми. Прикладом формування філософських, психопедагогічних та культурологічних засад такого підходу може бути, на наш погляд, освітня система акад. І. А. Зязюна [1], в якій саме духовна складова є передумовою змістовної та функціональної єдності різних поколінь вчених і практиків – психологів, педагогів, медиків, організаторів системи освіти. Завдяки цьому під його керівництвом успішно розв'язувалися масштабні національні, зокрема освітні програми, наприклад, програма "Вчитель" і Проєкт створення державної системи педагогічної майстерності, котра, як відомо, була поставлена ще А.С.Макаренком та попередніми до нього поколіннями педагогів. Врахування генераційного фактору може покращити якість соціалізації нових поколінь учнівської молоді та сприяти духовній інтеграції різних поколінь українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Власова О. І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, фактори розвитку : Наукова монографія / О. І. Власова. – К. : 2005.
2. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : Наук.-метод. посіб. / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 312 с.
3. Помиткін Е. О. Психологія духовного розвитку особистості : Монографія / Е. О. Помиткін. – К. : Наш час, 2005. – 280 с.
4. Рибалка В. В. Психологія честі та гідності особистості: культурологічні та аксіологічні аспекти: науково-методичний посібник / В. В. Рибалка. – К. : ТОВ "Інформаційні системи", 2011. – 428 с.
5. Словарь иностранных слов / 17-е изд. – М. : Русский язык, 1988. – 608 с.
6. Смішна О. А. Самозбереження нації засобами трансляції досвіду навчання дорослих від покоління до покоління / О. А. Смішна // Теоретично-методичні проблеми навчання і виховання. Збірник наукових праць: педагогічні науки / Редкол.: Бібік Н. М., Вашуленко М. С., Вільчковський Е. С. та ін. – К. : Фенікс, 2000. – 160 с. – С. 140-152.
7. Цуканов Б. И. Время в психике человека : Монография / Б. И. Цуканов. – Одесса : Астропринт, 2000. – 220 с.
8. Жданов Б. Как теория поколений влияет на бизнес / Б. Жданов // Информационные технологии для менеджмента. – № 4. – 2012. – С. 1-12. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://topobzor.com>

Надійшла до редколегії 04.11.14

В. Рыбалка, д-р психол. наук, проф.

Институт педагогического образования и образования взрослых АПН Украины, Киев

ГЕНЕРАЦИОННЫЙ ФАКТОР В СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ И ФОРМИРОВАНИИ ДУХОВНОГО ЕДИНСТВА ОБЩЕСТВА

В статье приводятся данные об исследовании роли генерационного фактора в социализации личности и в формировании духовного единства общества, определение этого фактора, характеристика понятия поколения, классификация поколений, рассматриваются миссии каждого из поколений, типы дифференциации поколений, психологические факторы генерационного движения личности в зависимости от ее направленности, интеллекта, темперамента, примеры организации гармоничного сосуществования и сотрудничества поколений при решении глобальных и исторических проектов. Формулируются насущные вопросы дальнейшего изучения и использования генерационного фактора для улучшения социализации личности и укрепления духовного единства различных поколений общества.

Ключевые слова: генерационный фактор, социализация личности нового поколения, духовное единство поколений, классификация поколений, миссия поколений, дифференциация поколений, поток поколений.

V. Rybalka, Dr. of Psychology, Prof.

Institute of Teacher Education and Adult Education NAPS of Ukraine, Kyiv

GENERATIONAL FACTOR IN SOCIALIZATION OF PERSONALITY AND THE FORMATION OF SPIRITUAL UNITY OF SOCIETY

The article presents data on the study of the generation factor role in the socialization of personality and in the formation of the spiritual unity of the society, the definition of this factor, the characteristic of the generation concept, generations classification considered the mission of each of them, the types of generations differentiation, psychological factors of the generation of personality movement, depending on its orientation, intelligence, temperament, examples of the organization of harmonious coexistence and cooperation of generations in addressing global and historical projects. The current issues for further study and the usage of the generation factor are formulated to improve the socialization of the individual and for strengthening the spiritual unity of the different generations in society.

Keywords: generational factor, socialization of the new generation personality, the spiritual unity of generations, the classification of generations, generation mission, differentiation of generations, the flow of generations.